

**THE PHENOMENON OF MUSIC IN THE CONTEXT OF MODERN
CULTURAL STUDIES AND PHILOSOPHICAL THOUGHT**

**ФЕНОМЕН МУЗИКИ В КОНТЕКСТІ СУЧАСНОЇ
КУЛЬТУРОЛОГІЧНОЇ ТА ФІЛОСОФСЬКОЇ ДУМКИ**

Bazilchuk I. I. Базильчук І. І.

*Graduate Student at the Department
of Instrumental Performance
and Orchestral Conducting*

*аспірантка кафедри
інструментального виконавства
та оркестрового диригування*

Bukhanyevych V. V. Буханєвич В. В.

*Candidate of Pedagogical Sciences,
Associate Professor at the Department
of Instrumental Performance
and Orchestral Conducting
Mykhailo Dragomanov
Ukrainian State University
Kyiv, Ukraine*

*кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри інструментального
виконавства та оркестрового
диригування
Український державний університет
імені Михайла Драгоманова
м. Київ, Україна*

Якщо ми спробуємо своїми словами пояснити, що таке музика – ми швидко виявимо, що це не так просто. Виявляється – це одне із складних філософських питань, яке люди намагаються вирішити вже тривалий час. В наш час багато наук вивчають феномен музики: фізика – акустичні закономірності музики, психологія – її вплив на підсвідомі переживання людини, культурологія – вплив музики на соціум, філософія – розглядає музику як спосіб розуміння світу. Музика – це щось цілісне, новий симбіоз єдності. Музика збрала всі досвіди проживання, емоцій, почуттів, логічних та інтуїтивних проявів людини. З одного боку – це суворя логіка, поєднання звуків, гармонійна взаємодія, яка відома з давніх часів. З іншого – ірраціональний порив, почуття та емоції, які привносять через цю ірраціональність необхідну різноманітність. Цілісність, яку здатна створити музика, особливо важлива сьогодні у сучасному світі розрізненості знань, поділу людей як у соціумі, так і в особистісній природі. Музика збирає нас самих у єдине ціле, поєднуючи наші протилежності, дає почуття наповненості та гармонії, здатність розуміння світу.

Науковою розробкою даної проблематики займалися вітчизняні та зарубіжні дослідники, а саме: музику як модель світобудови розглядає Л. Тарапата, розуміння музики та музичного твору висвітлювали в своїх

праця М. Budd, G. Currie D. Davies, A. Kania, J. Levinson, П. Хамель, Т. Чередниченко та ін... Актуальність нашого дослідження зумовлена теоретичними міркуваннями, пов'язаними з визначенням механізмів впливу властивостей музики, як феномену буття людини та всесвіту на формування та існування особистості.

У давнину люди поділяли музику, на ту, що звучить (проявлену) і музику метафізичну. Під метафізичною розумівся універсальний абстрактний простір музики як принцип творіння, універсальні основи світоустрою, тип мислення. Саме звернення до метафізичного начала музики сьогодні має велике змістовне значення, оскільки воно виявляє сутність музики. Можна виділити раціональний піфагорійський (чисті числові співвідношення між звуками) та емпіричний аристоксеніанський (безпосереднє сприйняття – найважливіша передумова подальшого (раціонального) дослідження музики) підходи до музичної теорії.

Музика у піфагорійській традиції має космічне значення: через числа музика пов'язується із гармонією сфер. Піфагор вважав, що все живе, вібує, все проявлене звучить. Вібрація – первинний прояв смислу. Відповідно до теорії Піфагора планети, обертаючись, відтворюють різні звуки, що різняться залежно від швидкості обертання та віддалення від Землі. Так він вважав, що Сатурн (найдалша планета) – має найнижче, а Місяць (найближча) – найвище звучання з відомих на той час планет [1]. Сучасні дослідження виявили, що Сонячна система, є дуже складною коливальною системою і має резонансну структуру як результат тривалої еволюції. Якщо перетворити довжину хвилі планет Сонячної системи, розраховані астрофізиками на звукові, можна отримати звучання різних небесних тіл. Такі відносини планет звучать досить гармонійно та злагоджено, як і описував Піфагор у своєму вченні про «гармонію сфер».

Таким чином, основою багатовікових уявлень про природу та функції музики є ідея про взаємозв'язок музики та космосу. Л.Тарапата зазначає, що «констатація відносин аналогії між музикою та всесвітом відбувається в умовах двох пізнавальних парадигм. Підґрунтям першої пізнавальної парадигми є погляд на музику як на конститутивний елемент світобудови. Впевненість у споконвічній «музичності» світу детермінує уявлення людини про власну музику як про безпосередню об'єктивізацію (Схід) або міметичне відтворення (Захід) універсальної світової гармонії. Згідно цієї парадигми людина уподібнює саму себе встановленій мірі космосу. Друга пізнавальна парадигма формується з усвідомленням музики як творчості. Згідно цієї парадигми людина переносить на всесвіт пропорції свого внутрішнього світу, своєї душі» [2].

В обох парадигмах процес семантизації макро– та мікросмосу об'єднують смислову енергію в єдину органічну систему, що репрезентує картину світу як цілісності. Зміна пізнавальних парадигм в культурі

Заходу обумовлена деструкцією традиційних зв'язків музики з онтологічними та аксіологічними структурами світового порядку. Руйнація традиційних музично-космологічних кореляцій детермінована теоретичним обґрунтуванням в Новий час автономної природи художньої творчості та остаточним зникненням музики з конструкції всесвіту.

Проблематика філософії музики привертає до себе увагу сучасних науковців. Багато науковців зазначають тривожний сучасний інтелектуальний стан мистецтва (С. Лангер, Л. Тарапата, У. Еко та ін.), говорять про необхідність використовувати музику як дієвий засіб оптимізації психосоматичного стану людини, гармонізації соціуму та позитивної комунікації людини і природи.

На думку Л.Тарапатої, діахронічний аналіз ролі музики в процесі семантизації (набуття нового значення) світу дозволяє констатувати дегенерацію музично-космологічної традиції від масштабності концептуальних форм, численності adeptів та довготривалості буття в культурі до обмеженості індивідуальним світобаченням, короткочасності та неузгодженості з магістральними напрямками смислотворчих процесів. Врівноважена констатація «тут і тепер» існуючої гармонії світу трансформується у захоплення мрією про світ-гармонію на тлі світу-конгломерату, який обумовлює дисгармонічність своїх елементів не благополуччя та страждання людини [2].

На думку А. Канія, музика – це «будь-яка подія, навмисно створена або організована для прослуховування, яка або має деякі базові музичні риси, такі як звуковисотність або ритм, або сприймається з метою подібні риси виявити» [3]. Музика є мистецтвом, що має зміст, проте на відміну від театральної драми суто інструментальна музика не має очевидного семантичного змісту. Це негайно призводить до питання, чому ми знаходимо музику настільки цінною. Центральною для роздумів багатьох філософів на ці теми є очевидна здатність музики виражати емоції, залишаючись у певному розумінні абстрактним мистецтвом.

А. Канія розділяє тих, хто займається музичною онтологією, на реалістів, які «стверджують існування музичних творів, та антиреалістів, які заперечують їхнє існування. Реалізм популярніший, ніж антиреалізм, проте існує безліч конфліктуючих реалістичних точок зору. Ідеалісти вважають, що музичні твори є ментальними сутностями» [3]. Коллінгвуд і Сартр, відповідно, вважають музичні (та інші) твори уявними об'єктами та переживаннями. Формулювання в термінах сучасної аналітичної філософії – типів і токенів є деяким компромісом між цими двома позиціями: «універсалія оголошується «типом», причому ідеальним типом, а її конкретні втілення називаються «токени», і вони мають уже не ідеальний, а найчастіше матеріальний спосіб існування. Таким чином,

правими виявляються і реалісти, і номіналісти, кожен щодо свого типу існування» [3].

Виділяється проблема музичного твору як ідеального типу та суперечки платоніків та номіналістів. Відповідно до платонічної концепції, типи (музичні твори) існують поза простором і часом. Номіналісти і фікціоналісти, чий погляд можна поєднати, з деякими спрощеннями, вважають, що говорити про музичний твір «сам по собі» некоректно, оскільки такої сутності як такої немає, але існують виконання, інтерпретації, варіації.

Питанням музичного сенсу опікується феноменологія музики. Відповідно до базових феноменологічних установок, зміст конститується суб'єктом. Слухання музики є активним процесом, у якому суб'єкт із первинних «гілетичних даних» (потік звуків) створює якусь ідею того, що він чує. Складність розуміння великих музичних творів вимагає активної участі пізнавальних здібностей людини. Розуміння музики – це її переживання як яскравого естетичного досвіду. Естетичний досвід суб'єкт отримує у стані особливої налаштованості, схильності, «розімкнутості». Тоді музика може стати екзистенційним переживанням, хоч би як інтерпретувати її зміст – як позамузичний, як емоційний чи як чисто внутрішньо-музичний.

Чинниками, що обмежують розуміння можна назвати такі:

- якість музики, оскільки немає загально визначених критеріїв прекрасної або пересічної музики;
- культурна різниця у стилях музики (слід зазначити, що культурні та субкультурні кордони не є абсолютно непроникними);
- бекграунд слухача (культурні звички, і рівень музичної освіти, і спосіб, яким слухач стикається з музикою – по радіо, на концертах, у записах, – і власна музична індивідуальність суб'єкта).

Отже, у свідомості сучасної людини музика, як і раніше, є відображенням картини світу і людини в ньому, гармонійним еквівалентом космологічної філософії, математики, астрономії, астрофізики. Вказані тенденції вимагають пошуку засад нового світорозуміння, переосмислення умов діалогу між людиною і світом, корекції системи прагнень, що допоможе звернути з шляху самознищення на шлях духовного самовдосконалення. У контексті сучасної культури доцільно рекомендувати музику як дієвий засіб оптимізації психосоматичного стану людини, гармонізації соціуму та позитивної комунікації людини і природи.

Література:

1. Перегуда Є.В., Коцюбанська О.О., Бурда І.О. Історія світової культури: навчальний посібник. Київ, 2015. 144 с.

2. Тарапата Л. Г. Музыка як модель світобудови (досвід культурологічного дослідження) автореф. дис... канд. філос. наук: 09.00.04; Харківський держ. ун-т. Харків, 1998. 18 с. URL: <https://cheloveknauka.com/v/460783/a?#?page=1>

3. Kania, Andrew (2008). The philosophy of music. Stanford Encyclopedia of Philosophy. URL: <https://plato.stanford.edu/entries/music/>

DOI<https://doi.org/10.36059/978-966-397-317-3-48>

THE IMPACT OF SOCIAL MEDIA ON THE PERCEPTION AND UNDERSTANDING OF MUSIC ART AMONG YOUNG SCHOOLCHILDREN

ВПЛИВ СОЦІАЛЬНИХ МЕРЕЖ НА СПРИЙНЯТТЯ ТА РОЗУМІННЯ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА МОЛОДШИМИ ШКОЛЯРАМИ

Barko M. Yu. Барко М. Ю.

*Postgraduate Student at the Department
of Pedagogy and Psychology
of Primary Education
Oleksandr Dovzhenko Hlukhiv National
Pedagogical University
Hlukhiv, Sumy region, Ukraine*

*аспірант кафедри педагогіки
і психології початкової освіти
Глухівський національний
педагогічний університет
імені Олександра Довженка
м. Глухів, Сумська область, Україна*

Соціальні мережі мають значний вплив на розвиток молодших школярів. Особливо на молодших школярів, які знаходяться у віці, коли вони найбільш вразливі до зовнішніх впливів і формування світогляду. Соціальні мережі – це онлайн-сервіси, які надають можливість користувачам створювати, ділитися та обмінюватися різноманітними віртуальними вмістом, таким як текстові повідомлення, фотографії, відео та інші медіа-файли. Найбільш популярними соціальними мережами є Facebook, Instagram, Twitter, YouTube, TikTok та інші. У зв'язку з тим, що соціальні мережі стали неодмінною частиною нашого життя, особливо для молодих людей, вони мають великий вплив на сприйняття та розуміння різних аспектів культури, включаючи музичне мистецтво. Діти від самого раннього віку починають використовувати соціальні мережі та отримують значну кількість інформації про музику з цих джерел.

Молодші школярі можуть знайти відповіді на свої питання та здобувати нові знання з використанням соціальних мереж. Наприклад, вони можуть